

شەرە دەستپیشخەرییەکانی عێراق؛ قولبۆنەوێ بنبەستی سیاسی

08-05-2022

نووسەرەکان

د. یاسین تەها

کورتە: پاش کۆتاییهاتنی مۆلەتە یەك مانگییەکی سەدر بەبێ ئەنجام، چوارچۆیە هاوناهەنگی شیعیە و موقتەدا سەدری رێبەری گەورەترین فراکسیۆنی براوێ پەرلەمان، هەریەکەو دەستپیشخەرییەکیان فرێدایە گۆرەپانی سیاسی بۆ کردنەوێ گریکوێرە سیاسی. هەلبەت هێشتا هیچیان گۆمی مەنگی سیاسی عێراقیان نەشلەقاندووە.

پاش كۇتايھاتنى مۇلتە يەك مانگىيەكەي سەدر بەن ئەنجام، چوارچىۋەي ھاۋئاھەنگى شىعە و موقتەدا سەدرى زىبەرى گەورەترىن فراكسىۋنى براۋەي پەرلەمان، ھەريەكەو دەستپىشخەرىيەكەي فرىدايە گۆرەپانى سىياسى بۇ كىردنەۋەي گرىكۆيرەي سىياسى. ھەلبەت ھىشتا ھىچان گۆمى مەنگى سىياسى عىراقىان نەشلەقاندوھ.

تەۋەرى سەركەي و ھاۋبەشى ھەر دوو دەستپىشخەرىيەكەي، ھەلدانى تۆپە بۇ گۆرەپانى "سەربەخۇكان" تاۋەكو ئەۋان بىنە ھىلكەي قەپان و، لە جياتى ئەمان حكومت دروست بىكەن. ئەمەش پاش ئەۋەي زۆرىنە (ھاۋپەيمانى سىقۇلى) و كەمىنە (چوارچىۋەي ھاۋئاھەنگى) بە كىردەۋە گەيشتە ئەۋ براۋەي ھىچان بە تەنيا ناتوان بىنە يارىكەرى سەركەي و يەكلاكەرەۋە بۇ پىكھىنانى حكومت. ئەۋىش بە تايەت دۋاى ئەۋەي دادگاي فىدرالى لە شۋباتى ئەمسال بە برىارىكى خۇي، ئامادەبوۋنى 3/2 ي پەرلەمانتارانى بۇ ھەلبىزاردنى سەرۋۆكۆمار كىردە مەرج و بەۋەش، دەرغەتى جموجۇلى ھاۋپەيمانى سىقۇلى (زۆرىنە) ي بەتەۋاوى سىنودار كىرد.

بەدەر لەۋ پۆلىنانەي بۇ ئىنتىما و شۋناسى "سەربەخۇكان" ھەن، ئەم بەرپىسارىتپىيەي كە "چوارچىۋەي ھاۋئاھەنگى" و "سەدر" خىستوۋيانەتە سەرشانى ئەم كۆمەلە پەرلەمانتارە نوچ كەم ئەزموۋنە، زۆر لە قەبارە و تۋانا و لىھاتوپى ئەۋان زىاترە. ھەلدانى تۆپىش بۇ گۆرەپانى ئەۋ كۆمەلە پەرلەمانتارە، زىاتر لە درىژكردنەۋەي گەمەي قۇلبادان و دانانى مەرجى قورسى نەكردەنى دەچىت، چۈنكە لە لايەك چوارچىۋەي ھاۋئاھەنگى ئەۋەيان كىردوۋە بە مەرج كە "سەربەخۇكان" مافى زۆرىنەي كۆمەلەيەتى "شىعە" مسۆگەر بىكەن، لە لايەك دىكەش سەدر مەرجى ئەۋەيە فراكسىۋنىكى 40 پەرلەمانتارى پىكھىنن و لە چوارچىۋەي ھاۋئاھەنگى دوور بىكەنەۋە. ئەمەش لەكاتىكدايە كە ئەم "سەربەخۇ"يانە ھەر چەپكىكىان ھى يال و گىردۆلكەيەكن و، لە شەش مانگى پاش ھەلبىزاردنىشدا نەيانتۋانويە تەنانتە تەنيا دىدارىكى ھاۋبەش و گىشتگىرىش لە نىۋ خۇياندا رىكېخەن. جگە لەۋەش بەگۆيرەي جۇگرافىي نىشتەجىبوون و كارىگەرىي چەك و نفوز بەسەر لايەنە شىعە كاراكانى پىرۋسەي سىياسى، ناچارن دابەش بىن. چۈنكە نە كورد و نە سۋننە "پەرلەمانتارى سەربەخۇيان" نىيە و، مەبەست لە سەربەخۇكان كۆمەلەيەك لە شىعەكانى بەر سىبەر يان سەربەخۇي ناۋچەيىن كە بە ئاراستەي ھەر دوو جەمسەرە شىعە بەھىزەكەدا پەرلەۋازە بوون.

لە كاتىكدا كە براۋەكان و چەكدارەكان و ھىزە رىكخراۋەكان ناتوان حكومت پىكھىنن، ھەلۋاسىنى پالتۆكە بە چلاكى لاۋازى كۆمەلەيەك سەربەخۇدا كە ھەندىكىان خاۋەن دىد و گوتارىكى نىشتىمانى و گىشتگىرىن و، دەرچوۋى بازىنەي بەرتەسك و داۋاكارى و خەمە ناۋچەيىەكانن، جۆرىكە لە خۇدزىنەۋە لە چارەسەرى كىردەي كە، ئەگەر مەبەست لىي درىژكردنەۋەي تەمەنى ئەم بارودۇخ و ھاۋكىشەيە نەبىت كە شەش مانگە بەردەۋامە، ئەۋا بە ھىۋاى فرسەت ھىنان و رەخسانى زەمىنەيەكى باشتر كراۋە بۇ ھەريەك لە لايەنەكانى يارىيەكە.

لە نەرىتى باۋى سىياسىدا دەستپىشخەرى دەبىت چارەسەرىكى نوپى تىدا بىت كە لانىكەمى ئەگەرەكانى سەركەۋتن و جىبەجىكردى تىدا بىت، بەلام ھەر دوو دەستپىشخەرىيەكەي سەدر و چوارچىۋەي ھاۋئاھەنگىش ھەر ماكىيازكردنى تىز و گوتارەكانى پىشۋويانە و، ھەۋلىكى نوپى بە بازاركردنى ئەۋانەيە لە بەرگ و لەزىر ناۋنىشانى نوچ. لە ھەمان كاتىشدا درىژكراۋەي دەرھاۋىشەي كىشەكانى ناۋ مالى شىعەيە و ھىچان نەك گۆرانكارى نوپى تىدا نىيە، بەلكوۋ پىداگرى لەسەر شىعە بوۋنى سەركۆۋەزىران دەكاتەۋە و لە باشترىن و گەشپىنانەترىن ئەگەرى بەدىھاتنىشدا، پىشپىنەي لە كابىنەي عەبدولمەھدى و لە ئەزموۋنى "ۋەزىرە تەكنۇكراتەكان" ي سەردەمى عەبادىدا ھەيە كە ئەۋانىش لە سىستەمى بەش بەشپىنەي تائىفىدا تەنيا جۋانكارىيەك بوون.

قوۋلۋونەۋەي زىاترى بىنەستى سىياسى بەھۋى نەبوۋنى زەمىنەي جىبەجىكردى "دەستپىشخەرى" يە دژ بە يەكەكان، بەرئەنجامى روۋنى كۆمەلەيەك فاكترى گەورەترە كە ناكىرت لەم جۇرە يارىيە روۋكەشانەدا بشاردزىنەۋە؛ لەلايەك ئەنجامەكانى ھەلبىزاردنى 10 ي تشرىنى يەكەمى 2021، ناھاۋسەنگە لە نىۋان قەبارە و ژمارەي كورسى بەدەستھاتوۋى ھىزە خاۋەن چەك و خاۋەن نفوزە ئايىنى و كۆمەلەيەتى و دارايىيەكان، لە لايەكىتر جەمسەرە گەورەكانى پىكھاتنى جاران، لاسەنگ بوون. بۇ نمونە مەرجەعەتى نەجەف نەقى لىۋە نايەت و خۇي بە دوور گرتوۋە، ئەۋىش لە كاتىكدا پىشتر سىستانى و چواردەۋرەكەي رۇلى نىكىكردنەۋەيان دەگىزا. ئەمىرىكىيەكان لەچاۋ كابىنەكانى پىشۋو بەتەۋاوى بىزن و سەرقالى ئۆكرانىان و لە سەردەمى بايدندا، زىاتر سەرقالى كىشە ناۋخۇبىيەكانى خۇيان و سەردەمى ئامادەي بەردەۋامى مەكگۆرك تىپەرىۋە. ھەرچى ئىرانىيەكانىشە ئەگەرچى ناتوان مەرجى خۇيان بۇ دروستكردنى حكومەتپىكى بىكە فراۋانى شىعەي بسەپىنن كە كىكى دەسەلات و دەستگەۋت بەسەر ھەموۋىدا دابەش بىكات، بەن ھەلۋىستە كىردنى زۆر لەسەر ئەنجامەكانى ھەلبىزاردن و لەبەرچاۋگرتنىان، لەۋەدا سەركەۋتوۋ بوون كە يارىيەكەي بە جۆرىك رابگىر كە مەترسى بۇسەر خواست و پىداۋىستىيە ئەمىنىيەكانى تاران نەبىت و، ھىچ لە بارودۇخى پىگەي ئىران لە عىراقدا نەگۆپىت. بەتايەت كە ھىشتا لەدانوستاندنى قىيەننادا بە تەۋاوى بەرچاۋى روون نىيە.

له سەردەمی بنبەستدا، رەنگە زۆربەى رینگاکان ھەر بچنەوہ سەر مستەفا کازمى وەک بژاردەيەكى ناچارى. ئىتر چ وەک ھىشتنەوہى بىت وەک سەرۆکوەزىرانىكى کاربەپڭکەر تا بىرکردنەوہ لە چارەسەرىكى گەورەترى وەک دووبارەکردنەوہى ھەلبژاردن پاش دوو سالى دیکە، يان قبولکردنى دانانەوہى بىت بۆ جارىكى دیکە لە کابىنەيەكى نوئ، ئەويش بەگوڭرەى کۆمەلک مەرچ و بەند و بارى نوئ. لەبەر ھەستکردن بەم خالەش لەناو ئەو بنبەستەدا کازمى چالاک و پڭ جوولەيە و لە دەرکەوتنە زۆرەکانيدا، بە ناپاستەوخۆ بە ھەموو لايەک دەلئيت ئەگەر ئيوە بىرتان چووہ ئەوہ "من ھەم" وەک بژاردەيەكى تاقىکراوہ کە لە قەيرانى کۆرۇنا و دارمانى دارايى قوتارم کردن و ئىستاش بەدەمى ھەموو لايەکتانەوہم.